

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Marta Romańska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 31 stycznia 2019 r.,
skargi M. W.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego
w K. z dnia 17 czerwca 2015 r., sygn. akt IV Ca [...] wydanego
w sprawie z powództwa M. W.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w K.
o zapłatę,

- 1) odrzuca skargę;**
- 2) odstępuje od obciążenia M. W. kosztami postępowania
wywołanego skargą a należnymi Skarbowi Państwa;**
- 3) przyznaje radcy prawnemu R. K. od Skarbu Państwa -
Sądu Okręgowego w K. kwotę 1.800 (tysiąc osiemset) zł,
powiększoną o podatek od towarów i usług we właściwej stawce,
tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powódce
w postępowaniu wywołanym skargą.**

UZASADNIENIE

Powódka M.W. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. kwoty 19.549,67 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, jako odszkodowania za szkodę wyrządzoną jej przez wydanie przez Sąd Okręgowy w K. postanowienia z 4 marca 2008 r. oddalającego jej zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w K. z 30 października 2007 r. o oddaleniu jej wniosku o wydanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego w odniesieniu do nakazu zapłaty wydanego 16 marca 2005 r. przez Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K., którego niezgodność z prawem potwierdził Sąd Najwyższy postanowieniem z 14 maja 2009 r.

Pozwany Skarb Państwa - Sąd Okręgowy w K. wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 25 marca 2013 r. Sąd Rejonowy w K. oddalił powództwo. Sąd ten ustalił, że nakazem zapłaty wydanym 16 marca 2005 r. w postępowaniu upominawczym Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. zasądził od T. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w K. na rzecz powódki kwotę 2.700,37 zł z ustawowymi odsetkami od 11 grudnia 2004 r., tytułem wynagrodzenia za pracę za listopad 2004 r. oraz kwotę 9.029,06 zł z ustawowymi odsetkami od 11 stycznia 2005 r. tytułem wynagrodzenia za pracę za grudzień 2004 r. Postępowanie egzekucyjne wszczęte w oparciu o tytuł wykonawczy wydany powódce na podstawie tego wyroku zostało umorzone postanowieniem z 3 grudnia 2005 r. wobec bezskuteczności egzekucji.

We wniosku z 22 października 2007 r. powódka, powołując się na art. 795¹ § 1 k.p.c., wniosła o wydanie jej na podstawie nakazu zapłaty z 16 marca 2005 r. zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego, stosownie do rozporządzenia (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych. Postanowieniem z 30 października 2007 r. Sąd Rejonowy w K. oddalił ten wniosek, a postanowieniem z 4 marca 2008 r., Sąd Okręgowy w K. oddalił zażalenie powódki na to postanowienie.

Postanowieniem z 14 maja 2009 r., wydanym na skutek skargi powódki o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, Sąd Najwyższy stwierdził, że postanowienie Sądu Okręgowego z 4 marca 2008 r., jest niezgodne z prawem, gdyż rozporządzenie w sprawie wydania zaświadczenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego ma zastosowanie do nakazu zapłaty wydanego 16 marca 2005 r.

Powódka w oparciu o rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonania w sprawach cywilnych i handlowych wszczęła postępowanie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. przed sądem niemieckim w celu przeprowadzenia egzekucji z niemieckiego rachunku bankowego dłużnika. Postanowieniem z 29 czerwca 2006 r. Sąd Krajowy w J. nadał klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty wydanemu 16 marca 2005 r. przez Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.. Sąd ten pismem z 27 lutego 2007 r. poinformował powódkę o bezskuteczności doręczenia dłużnikowi tytułu wykonawczego i wezwał ją do pisemnego oświadczenia się, czy ma nastąpić próba doręczenia korespondencji, tym razem z tłumaczeniami. Powódka nie wykonała wyżej wymienionego zobowiązania. Powódka 15 sierpnia 2006 r. wniosła o udzielenie jej świadectwa egzekucyjnego, a 17 września 2008 r. Sąd Krajowy w L. zawiadomił powódkę, że jej wniosek nie może być uwzględniony, z uwagi na bezskuteczność doręczenia dłużnikowi korespondencji. W celu prowadzenia postępowania przed niemieckim sądem powódka została zwolniona od kosztów procesowych poczynawszy od 14 listopada 2007 r.

T. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w K. prowadziła działalność gospodarczą zarówno na terenie Polski, jak i Niemiec. Spółka posiadała niemiecki rachunek bankowy gwarancyjny. Środki na tym rachunku stanowiły zabezpieczenie roszczeń z tytułu wystąpienia wad lub usterek w wykonanych przez spółkę robotach budowlanych na terenie Niemiec. Z uwagi na utratę płynności finansowej, T. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. do Sądu Rejonowego w K. składane były wnioski o ogłoszenie upadłości tej Spółki. Od stycznia 2006 r.

T. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w K. nie posiadała organów uprawnionych do prowadzenia jej spraw.

Przed niemieckim sądem toczy się od pięciu lat postępowanie z wniosku J. T. przeciwko T. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. J. T. uzyskał tytuł wykonawczy przeciwko Spółce na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonania w sprawach cywilnych i handlowych. Jego wierzytelność wynosi około 10.000 euro. Z uwagi na brak organów uprawnionych do reprezentacji Spółki oraz brak ustanowionego kuratora dla jej reprezentowania, postępowanie egzekucyjne przeciwko Spółce do dnia dzisiejszego nie zostało zakończone.

Sąd Rejonowy stwierdził, że roszczenie wywodzone z art. 417¹ § 2 k.c. nie przysługuje, jeżeli strona domagająca się odszkodowania zrezygnowała z podjęcia działań, mających na celu umożliwienie jej realizacji roszczeń, do których jest uprawniona z mocy prawa. Powódka dochodziła zaspokojenia jej roszczenia przed Sądem Krajowym w L., ale dwukrotnie nie wykonała zarządzeń tego Sądu, co uniemożliwiło Sądowi skuteczne doręczenie jej dłużnikowi korespondencji i przeprowadzenie egzekucji z niemieckiego rachunku bankowego T. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w K..

Wyrokiem z 17 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w K. z 25 marca 2013 r.

Sąd Okręgowy stwierdził, że przesłanką skutecznego dochodzenia odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej jest nie tylko wykazanie bezprawności działania identyfikowanego jako źródło szkody, co powódka uczyniła, ale i wykazanie, że spowodowało ono szkodę w określonej postaci i wysokości. Powódka nie wykazała, aby szkoda, na którą się powołuje, a mająca postać bezskuteczności egzekucji z rachunków bankowych spółki T. pozostawała w związku przyczynowym z niezgodnym z prawem orzeczeniem. Spółka ta nie miała organów, gdy teoretycznie możliwe było uzyskanie europejskiego tytułu egzekucyjnego, a środki pieniężne na jej rachunkach były zabezpieczone, jako kaucje umowne.

Uzyskanie europejskiego tytułu egzekucyjnego nie pozwoliłoby zatem powódce na wyegzekwowanie należności.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. z 17 czerwca 2015 r. powódka zarzuciła, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem art. 361 § 1 i 2 k.c. w zw. z 417¹ § 2 k.c. Stwierdziła, że nie jest i nie było możliwe wzruszenie wyroku Sądu Okręgowego w drodze innych środków prawnych, bowiem brak jest podstaw do złożenia skargi o wznowienie postępowania, a zaskarżone orzeczenie, zgodnie z art. 398 § 2 pkt 1 k.p.c., nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną. Powódka wniosła też o przeprowadzenie dowodów z dokumentów na okoliczność poniesienia przez nią szkody na skutek wydania zaskarżonego wyroku.

Pozwany wniosł o odrzucenie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku albo o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest lokowana w grupie środków prawnych o charakterze nadzwyczajnym z tej przyczyny, że dotyczy orzeczenia o charakterze prawomocnym. Stanowi ona środek szczególnego rodzaju, gdyż przez jej wniesienie i uwzględnienie strona nie uzyskuje zmiany orzeczenia, czy choćby jego wyeliminowania z obrotu prawnego, lecz jedynie prejudykat, który pozwoli jej realizować odpowiedzialność odszkodowawczą, jeżeli przez wydanie orzeczenia poniosła szkodę, a orzeczenie okazało się bezprawne. Z tej przyczyny skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie można traktować jak alternatywy dla apelacji, skargi o wznowienie postępowania, czy choćby skargi kasacyjnej, a od 3 kwietnia 2018 r. - skargi nadzwyczajnej. W świetle art. 424¹ § 1 k.p.c. źródłem szkody, do naprawienia której zmierza osoba zabiegająca o prejudykat i wnosząca skargę przewidzianą tym przepisem ma być wydanie niezgodnego z prawem wyroku kończącego postępowanie w sprawie, nie zaś uchybienia, które sąd miał popełnić w toku postępowania.

Szkodą w rozumieniu przepisów o skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest konkretny uszczerbek majątkowy,

ustalony zgodnie z art. 361 § 2 k.c. (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2015 r., V CNP 60/14, nieopubl.). Obowiązkiem wnoszącego skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest uprawdopodobnienie wyrządzenia mu szkody przez jego wydanie (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zgodnie z poglądem ustalonym w orzecznictwie, uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody przez wydanie wyroku polega na złożeniu przez skarżącego oświadczenia, że szkoda wystąpiła - ze wskazaniem jej rodzaju i rozmiaru - oraz uwiarygodnienie tego oświadczenia przez powołanie i przedstawienie dowodów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, OSNC 2006, nr 1, poz. 16). Niezbędne jest przy tym przeprowadzenie przekonującego wywodu wskazującego czas powstania szkody oraz związek przyczynowy między nią a wydaniem zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05, BSN 2006, nr 4, s. 10).

Powódka nie uprawdopodobniła, żeby na skutek wydania zaskarżonego wyroku wyrządzona jej została szkoda. Swój wywód w tym zakresie ograniczyła do zrelacjonowania przebiegu postępowań, w których dochodziła roszczeń od spółki T. a następnie Skarbu Państwa oraz zgłoszenia wniosków o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z odpisu nakazu zapłaty z 16 marca 2005 r., odpisu postanowienia Sądu Najwyższego z 14 maja 2009 r., odpisu wyroku Sądu Rejonowego w K. z 25 marca 2013 r. i zaskarżonego niniejszą skargą wyroku Sądu Okręgowego w K. z 17 czerwca 2015 r. Z dokumentów tych w żaden sposób nie wynika, jaki wpływ na sytuację materialną powódki (zarówno w zakresie tzw. *damnum emenrgens*, jak i *lucrum cessans*) miało oddalenie jej wniosku o wydanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego dla nakazu zapłaty z 16 marca 2005 r. oraz że powódka zaspokoiłaby zasądzone tym nakazem roszczenie z rachunku bankowego dłużnika albo innego składnika jego majątku, gdyby wynik postępowania wszczętego na podstawie art. 795¹ k.p.c. był inny. Powódka nie bierze przy tym pod uwagę, że o ile na potrzeby postępowania o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wystraczające było jedynie uprawdopodobnienie przez nią, że przez wydanie postanowienia z 4 marca 2005 r. przez Sąd Okręgowy w K. została jej wyrządzona szkoda, to w postępowaniu o odszkodowanie poniesienie szkody powinna była wykazana.

O oddaleniu powództwa w sprawie, w której wydany został zaskarżony przez powódkę aktualnie wyrok zadecydowało stwierdzenie Sądów obu instancji, że powódka nie wykazała, żeby poniosła uszczerbek majątkowy w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. pozostający z postanowieniem z 4 marca 2005 r. w związku przyczynowym, jakiego wymaga art. 361 § 1 k.c. Wyrok oddalający powództwo o zasądzenie odszkodowania z tej przyczyny, że powódka nie wykazała, iż poniosła szkodę pozostającą w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniem identyfikowanym przez nią jako sprawcze, gdyby powódka podważyła podstawy dla takiej oceny. Powódka tego stanowiska Sądu nie zwalczyła, przytoczyła jedynie orzeczenia wydane już wcześniej w jej sprawach, a uprawdopodobnienie szkody ograniczyła do stwierdzenia, że ją poniosła.

Powódka wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku 20 czerwca 2017 r., ale po 3 kwietnia 2018 r. przesłanka dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku mająca związek z subsydiarnym charakterem tego środka prawnego, musi być rozważona z uwzględnieniem, że z tą datą do systemu prawnego wprowadzony został kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia w postaci skargi nadzwyczajnej, uregulowanej w art. 89 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r. poz. 5 ze zm.; dalej jako „u.S.N.”). Ustawodawca nie ustalił żadnych zasad mających służyć powiązaniu tego nowego środka prawnego z systemem środków funkcjonujących już wcześniej. W art. 115 § 1 u.S.N. stwierdził natomiast, że w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po 17 października 1997 r. Wówczas art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się. Oznacza to, że powódka - niezależnie od tego, iż już wcześniej wystąpiła ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia - po 3 kwietnia 2018 r. zyskała możliwość wystąpienia w ciągu 3 lat od 8 kwietnia 2018 r. ze skargą nadzwyczajną. Podstawy zaskarżenia orzeczenia skargą nadzwyczajną są w części zbieżne z podstawami skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, gdyż skargą nadzwyczajną można zaskarżyć orzeczenie, które narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub orzeczenie w sposób

rażący naruszające prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. Podstawy skargi nadzwyczajnej w części wykraczają poza podstawy skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, gdyż skarga nadzwyczajna jest dopuszczalna, gdy zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, podczas gdy na takim zarzucie nie można oprzeć skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Uwzględnienie skargi nadzwyczajnej co do zasady prowadzi do wyeliminowania z obrotu prawnego orzeczenia, które jest sprzeczne z prawem, podczas gdy uwzględnienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie wywołuje takich skutków. Dopuszczalność skargi nadzwyczajnej jest wyłączona w razie, gdy orzeczenie, od którego została wniesiona może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia, a w tej grupie środków prawnych niewątpliwie nie mieści się skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Tymczasem skarga nadzwyczajna należy do kategorii środków prawnych, których uwzględnienie może spowodować wyeliminowanie z obrotu prawnego prawomocnego orzeczenia, a otwarcie drogi do skorzystania z takich środków wyprzedza skorzystanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Wejście w życie przepisów o skardze nadzwyczajnej czyni zatem skargę powódki o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia niedopuszczalną, bez wykazania, że powódka próbowała skorzystać z tego nowego środka prawnego, ale skarga nadzwyczajna nie została na jej korzyść wniesiona (zob. też nieopubl. postanowienia Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, z 20 grudnia 2018 r., I CNP 36/18, z 6 listopada 2018 r., II CNP 17/18, z 6 listopada 2018 r., II CNP 42/18, z 8 stycznia 2019 r., II CNP 47/18, z 8 stycznia 2019 r., II CNP 52/18).

Podsumowując trzeba stwierdzić, że wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. skarżąca nie uprawdopodobniła, żeby przez wydanie zaskarżonego wyroku doszło do wyrządzenia jej szkody ani także nie wykazała, że nie istnieje możliwość uzyskania przez nią uchylenia lub zmiany wyroku, któremu zarzuca niezgodność z prawem. Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł o odrzuceniu skargi.

O kosztach postępowania należnych pozwanemu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c., uwzględnivszy charakter sprawy oraz sytuację osobistą i majątkową powódki.

O wynagrodzeniu pełnomocnika powódki Sąd Najwyższy orzekł stosownie do § 16 ust. 5 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 5, § 2 pkt 1 i 2, § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. 2016 r. poz. 1714 ze zm.).